

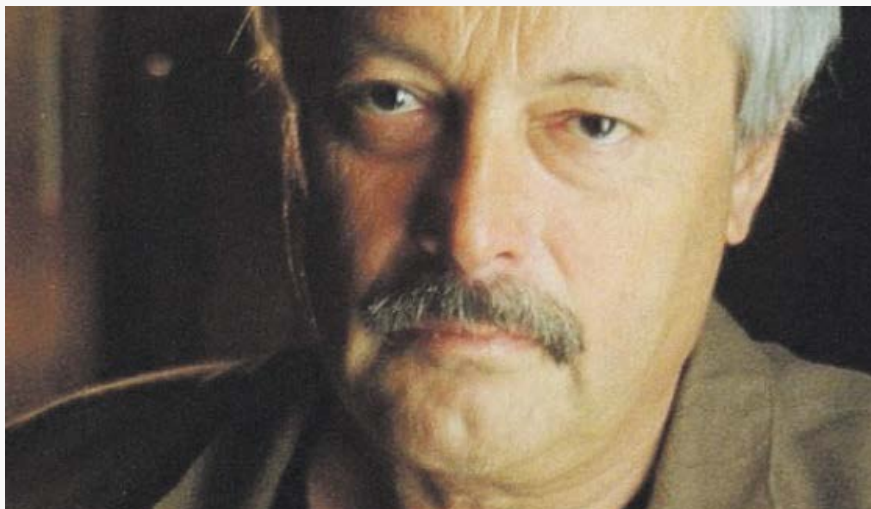

INTERVJU Šnajder za Art Vijesti: Dobitnik Njegoševe nagrade poznat kad i žiri

11.11.2017 22:11

Evo što je meni u svemu tome nejasno: Ako Crnogorci do nečega još uopće drže, onda je to Njegoš. Pa se nagrada, opravdano, zove po vladiki i piscu. Kad je već tome tako, zar je bilo tako teško uvesti u propozicije obavezu da svaki član žirija potvrdi kako nije u poslovnoj ili rodbinskoj vezi ni s jednim kandidatom iz republičkih selekcija?

796 PREGLEDA 3 KOMENTARA

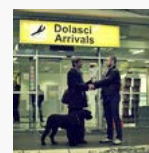
Šnajder

AUTOR: Balša Brković

FOTO: JUTARNJI.HR

NAJČITANIJE

DOČEKAO GA PETAR STRUGAR

Predsjednik "The books of knjige" stigao u Beograd

11

REKSI JE ZVIJEZDA

Pogledajte šta sve ovaj mačak može da uradi sa jezikom

0

SMATRA DA TO "NIKOG NE ZANIMA"

Danica Maksimović: I Srbija ima Vajnstina

3

BON APPETIT

Pariz dobio prvi restoran za nudiste

2

HALLUVIN COMPLEX

ako se budete pridržavali ovog 1. čudnog pravila
Ružni čukljevi će nestati

Share

Share

Tweet

press) roman Doba mjedi koji je apsolutno obilježio aktuelnu epohu južnoslovenske prozne produkcije. Priznanja su stigla odasvud - i od čitalaca i od najsuptilnijih kritičara, i od žirija najprestižnijih nagrada...

- Ova označnica - južnoslovenski - meni zvuči tako krležijanski. Međutim, Krleže u romanu nema. Njegova raskošna, barokna rečenica bila bi za sve ono što taj roman nastoji proraditi naprosto prespora. Ali krležijanski je u romanu svakako to što on nastoji obuhvatiti ukupnu nesreću ovoga prostora, premda je u fokusu sudbina tzv. Volksdeutschera. Taj naš prostor potpuno je ujedinjen, čak i sada, ovako razjedinjen, po "vječnom vraćanju istoga", kako je to davno formulirao Nietzsche. U gotovo pravilnim vremenskim odsjecima ovdje plemena, samo naizgled narodi, jedni druge progone, pale se kuće, skače se na žene, pri čemu se znalo desiti da progonitelji postaju prognanici. Osnovna je figura egzistencije našeg prostora - zbjeg. A najstrašnija kletva da će ovaj ili onaj biti - iskopan, istražen kako reklo bi se kod vas ("...do istrage, vaše ili naše"), tojest da će mu biti uništen svaki trag postojanja. Po tome je Doba mjedi južnoslovenski roman. Ali Vaše su pohvale svakako pretjerane. Odnos hrvatskog kulturnog establishmenta prema onome što ja pišem i govorim već pola stoljeća, prodajući manje-više isto brašno, nije se mnogo promijenio. Mene naravno veseli što se roman čita, a veseli me i to što je recepcija od strane kritike nadišla uobičajene generacijske barijere. Jer Vi to znadete isto tako dobro kao i ja, da su naše književnosti organizirane manje-više kao junaci Pavlove ulice, tojest po "kodeksima" omladinskih bandi. Ili nekim drugim, jednako nesmiljenim.

Tom spisku se, ipak, nije pridodala i Njegoševa nagrada, nagrada o kojoj u CG volimo da mislimo kao o Južnoslovenskom Nobelu. Za mnoge je to bilo golemo iznenađenje, za neke i književni skandal...

Opet, nakon svega jasno je da za mnoge to i nije bilo baš tako neočekivano...

- Kada se to uopće dogodilo? Meni se sad već i samo proglašenje čini nestvarno dalekim. A to je i zbog toga što je odluka o Njegoševoj nagradi ove godine donesena danom konstituiranja žirija, znači u veljači. Ima još jedan razlog zašto ova nagrada u regiji dosad nije "zaživjela": Ta ona je događaj u maloj bari u kojoj ne plivaju čak ni poslovični krokodili već ima samo jedan jedini. Kad je na jednom portalu oglašen dobitnik, pomislio sam u prvi hip da se radi o podvali kakvu su Srbi prije nekih šest godina priredili Dobrici Ćosiću, a u vezi Nobela. I u jednom i u drugom slučaju radi se o podvalama. Naprosto stvar stoji tako da je u bubnju za Njegoševu nagradu bilo nekoliko knjiga znatno boljih od knjige laureata, o opusima da se i ne govori.

Žiri se, međutim, oglasio tvrdnjom da je imao na umu isključivo književnost.

- U to ne treba sumnjati. Imao je na umu književnost, napose svoju. Što ćete, svak je sebi nekako najbliži. Ma cijela je ta priča prelomljena preko koljena po načelu koji Francuzi opisuju izrazom donnant-donnant - što će reći, tko daje,

taj uzima.

Evo što je meni u svemu tome nejasno: Ako Crnogorci do nečega još uopće drže, onda je to Njegoš. Pa se nagrada, opravdano, zove po vladiki i piscu. Kad je već tome tako, zar je bilo tako teško uvesti u propozicije obavezu da svaki član žirija potvrdi kako nije u poslovnoj ili rodbinskoj vezi ni s jednim kandidatom iz republičkih selekcija? U Hrvatskoj je korupcija na svim razinama strašna, od one za kikiriki, do one koja odabrancima vlasti jamči pljačku milijuna, sad je već očito i milijardi. A ipak čak i u takvoj državi postoje natječajni sa žirijima koji moraju udovoljiti baš takvoj propoziciji, naprimjer u filmskoj industriji.

Moram, međutim, dopustiti mogućnost da je kompaktni žiri uistinu uvjeren da je izabrao najbolju knjigu. E pa, na volju im. Ostaje još čekati potvrdu koja je jedina relevantna: čitanost, sud nezavisne kritike, život knjige kao takav. Zasad je tvrdnja žirija dosta slabo poduprta realitetom. U cijelom tom skandalu ja pak, kao autor "knjige iz užeg izbora", sudjelovao sam mimo svoje izričite volje; pa ja ni do danas ne znam tko je mene, u ime Republike Hrvatske, predložio. Ali onda opet ne dijelim ja baš onu izreku da je važno naprosto sudjelovati. Te se eto uslobođujem iznijeti neke svoje dvojbe.

A sam žiri k'o žiri. Ipak, dajte mi, molim Vas, još jedan primjer bilo gdje u svijetu da je žiri stao javno opravdavati svoj rad. Roma locuta, causa finita!, tojest, Rim je rekao, stvar je obavljena! To bi u ovom slučaju bilo čak i bolje. Bolje bi bilo da se žiri, čim je kroz dimnjak prostorija vašega Ministarstva kulture pušten oblačić bijelog dima, a ono smjesta potom ciknulo od radosti, zavio u šutnju.

Vi ste, još Hrvatskim Faustom precizno odredili svoju poziciju. Moram priznati da neki slojevi Hrvatskog Fausta danas djeluju aktuelnije ili svježije nego u vrijeme kada je drama nastala...

- U tome nema sreće. Bilo bi uistinu bolje da je drama nepovratno zastarjela. Ali nije. Između ostaloga vidi se to i po tome što je još uvijek tabu. Još uvijek u Hrvatskoj ne postoji spremnost da se obavi rasprava, potpuno hrvatska (u toj drami naime Srba nema), o tome tko je što činio i u ime čega u povijesnim prijelomima koji su politički i na svaki drugi način "uredili" ili naprotiv "uneredili" hrvatski prostor. Vrlo rano, 1981. godine, imate u toj drami čak i spomen Bleiburga, kada su progonitelji postali prognanici, tojest žrtve osvetničke pravde, a ta pravde znade podivljati. Ali imate prije toga u drami važnu raspravu o Dobru i Zlu, koju sam kao još mlad čovjek pokušao inicirati, ne krijući svoje stavove kao zmija noge. Vrijeme i povijesne mijene ove su moje stavove, nadati se, produbile, ali ne i njihov bitan ductus. I nakon svega, ja nimalo ne sumnjam da je ono najbolje što se narodilo u krilima naših naroda otišlo s Titom. Da taj ogromni moralni kapital donijet iz Šume nije najbolje investirano, isto je tako činjenica koja mi je danas jasnija no ikada. Ali to ne aficira izbore ljudi u doba kad je revolucija bila mlada. Nažalost, ona je ružno ostarjela. Može li ova činjenica biti neko opravdanje za, recimo, Jasenovac? Ja mislim, ne može.

Čitava ta opaka igra na relaciji Moć i Umjetost. Tu se malo mijenja protokom vremena?

- Skoro ništa. To je onaj trenutak u drami koju navodite, a hvala Vam što je se uopće sjećate, kada Država, tojest zadnja verzija Mefista u liku Komesara, naredi glumcu da ponovno postavi upravo Goetheova Fausta. To bi čak ukazivalo na dobar ukus rečenog Komesara. Kad mu glumac uzvрати da je glumačka podjela uglavnom pobijena, Komesar ga uputi da onda upriliči akademiju. Te mu kaže da su sovjetske aktovke koje ima u torbi loše.

Eto, taj je čovjek iz pakla 1945. imao bolji ukus od današnjih državnika, inclusive vaših. Ukus države u književnim stvarima često zna biti jako nesiguran.

Da li ste kao pisac, bar u jednom dijelu karijere, bili "žrtva" velikog uspjeha komada kakav je Hrvatski Faust?

- Donekle. Stari je Marx držao da ekonomski bitak određuje svijest, a ne obratno. To je, ali, u Hrvatskoj jako relativizirano. Meni se čini da je kod nas zavist jača od ekonomskog bitka. To se ovdje zove jal, ne znam imate li i vi Crnogorci tu riječ u svom vokabularu, premda govorimo istim jezikom.

Moj je komad igran na strani, pa i u Burgtheateru, još uvijek, makar samo nominalno, najvažnijem teatru njemačkog jezičnog područja. No što se tiče Hrvatske, uputnije bi bilo govoriti o njegovom potpunom neuspjehu. Jer osnovni program tog komada, koji spada u moju širu strategiju intelektualnog rada, do danas je u potpunosti odbijen. Neke naznake da je mogao biti izveden naprimjer u Rijeci izašle su kao mutna i nepoštena igra. Kod nas se karijere brane na drugačiji način, a taj bih imenovao kao odvažnost bez rizika.

Danas se na različite načine osporavaju mogućnosti angažmana. Da li je zaista preostao samo - cinizam...

- Što bi u ovom kontekstu bio cinizam? U svojoj boljoj verziji, cinizam je možda pokušaj da se ogole krajnji motivi koji uvjetuju ovo ili ono ponašanje. No motivi su obično niski, Nietzsche bi rekao da su odveć ljudski, pa je otud cinik gotovo uvijek u pravu? Ne bih se s tim složio. Uvijek i svugdje postoje ljudi od integriteta za koje cinizam nije ni prva ni zadnja riječ. Izrekao sam davno svoj confiteor, postoji čak i moja drama istoga imena (praizvedba na albanskom u Prištini!, u Hrvatskoj neigrana), a ja ipak još mogu reći, jedno: UNATOČ! Vjerujem i dalje da postoje ljudi od komada. I onda oni čine prilike, a ne prilike njih. Dakle, kažem to iako me cijela empirije upućuje na suprotno. To nije cinizam već je to naprotiv neki oblik vjere, samo ne baš u Boga. Kažem to, a bez pomisli na Tertuliana i ono njegovo mjesto koje pravi cinici preziru: "Vjerujem jer je apsurdno..."

Doba mjedi je golema knjiga - porodični palimpsest. Ova knjiga konstituše

na ubjedljiv način jedan kulturni prostor. Istovremeno je i vrlo lična.

- Naravno. Pisao sam je deset godina, za početak radova bilo je potrebno da dvoje ljudi umru. I tu je važna i opet jedna misao iz klasične starine: Grci su naime držali da se nitko ne može čutiti sretnim ili nesretnim sve do svoje smrtne ure. A ništa u životima tih dvoje ljudi, mojega oca i majke, nije bilo kako treba dovršeno. I o tome je moj roman. Ono najgore doživjelo je svoja ispunjenja. Ono najbolje ostalo je u nacrtu. Kad sam se prvi put, nakon što sam odhodaio iza njihovih lijesova, udubio u papire koji su bili moja baština, shvatio sam da sam rođen čudom, kao što je njih dvoje samo čudom preživjelo drugi rat, a i ponešto jednako tako opasnoga nakon njega. I samo čudom se nisu uzajamno poništili, kao što je trebalo biti da su se ranije sreli. Njihovi su naime ratni putevi bili tako jako suprotstavljeni da je veću suprotnost teško i zamisliti. Naravno, to je lako mogla biti i crnogorska priča. Ona je čak na vašem užem prostoru bila još brutalnija nego drugdje ako je to uopće moguće. To su Vam one uniforme iz ormara koje odjednom prohodaju, a to ne ide već u nekom sablasnom smislu. Uostalom, čitao sam i ja Đilasovu ratnu prozu (uzgred, ne lošu).

No uza svu strahotu koja je izbijala iz tih naslijeđenih papira, ipak sam nastojao napisati književnost, a ne kroniku, ne anale. Možda će se poneki klasično obrazovani čitatelj ovoga intervjua sjetiti kako se žestoko Ciceron obrušavao na ne naročito obdarene pisce anala, zazivajući rimskoga Tukidida. Otud o eventualnom uspjehu ili neuspjehu romana Doba mjedi na sreću ne može odlučiti nikakav žiri već jedino književna pravda.

Tišma je nakon uspjeha Upotrebe čoveka na novinarska zapitkivanja o narednoj knjizi, odgovorio - pustite me, valjda pisac ima pravo na svoju redovnu knjigu...

- Pišem ono što moram. Shvatio sam, nakon 35 godina, da mi je vrijeme napisati drugi dio drame Hrvatski Faust NAKON SVEGA. Gledam sada na tu dramu novim pogledom, na vizuru ustaškog intendanta koji na kraju prvog dijela odlazi u egzil "štakorsko-vatikanskom vezom", a sad se vraća kao pobjednik. Glavni lik neće biti glumac već Krleža, pravi, navlastiti hrvatski Faust... Koji doživljava onu pobjedu što pobjeđuje pobjednika. Dramu pišem za Jugoslavensko dramsko pozorište, nas smo dvoje gotovo vršnjaci. Vraćam se, dakle, na mjesto zločina. Ujedno je JDP jedino kazalište koje me u ovom trenutku želi igrati. U rodnom Zagrebu na primjer, iz kojega sam se "ispisao" već niz godina, nemam s kime razgovarati. Pa još malo i moći ću reći: Ni o čemu.

Potpisnik Deklaracije o zajedničkom jeziku

Iako jezike zovemo različitim imenima, mi govorimo istim jezikom. Na Sajmu knjiga u Beogradu pod sloganom Jedan jezik – četiri države predstavljena je literatura njemačkog jezika. Isti slogan mogao bi da važi i za nas...

- To je za mene nesumnjiva činjenica. Možete staviti naglasak na četiri države. Uistinu, u Deklaraciji koje sam i ja potpisnik, nema ama baš ni slova o tome da bi zajednički jezik podrazumijevao neko novo državno "prisajedinjenje". Odluka o zajedničkom jeziku nije stvar novijih generacija, mi smo samo naslijedili njezine dobre i kadikad loše posljedice. Da ironija kakvih je naša zajednička povijest puna bude veća, za tu su odluku odgovornije hrvatske elite, one stvarne, ne današnje quasi-elite, koje su je donijele sredinom XIX stoljeća, u razumljivu strahu da će biti progutane od germansko-ugarskih presizanja. Krleža i jest i nije bio u pravu kad je kritizirao ilirce jer da su tom odlukom o zajedničkom jeziku Hrvata i Srba "bacili kao truplo kroz prozor" već formirane književnosti na kajkavskom i čakavskom. No sam je Krleža ovaj svoj jetki stav kasnije korigirao. On se odlično snašao u kajkavskom te da je napisao samo Balade Petrice Kerempuha možda bi dobio Nobela i to bi bi ga dobio s više prava nego Dylan. Ali zamislite Filipa Latinovicza na kajkavskom? Jezik jest važan, on jest konstituens opstanka naroda, ali baš zato su ilirci odlučili kako su odlučili. Oni su uistinu imali na umu jedinstvenu južnoslavensku, ako ne već i panslavensku državu. Ja bih danas optirao za Europu regija, ili bilo kakvu gdje bilo kakve nacionalne granice više ne igraju. Tada bi i problem jezika, u smislu razgraničenja pošto-poto, pa i po cijenu nevjerovatnih jezičnih nakarada, postao posve nevažan te bi ljudi bez straha mogli pojmiti da se razumiju bez rječnika, kad to hoće i bez straha od objeda da su izdajnici i mrzitelji svega, ovoga ili onoga, neka si u tu rubriku svak upiše što ga ide.

OCIJENI: ★★★★★ 5 (18 glasova)

Komentari se na portalu objavljuju u realnom vremenu i "Vijesti online" se ne mogu smatrati odgovornim za napisano.

Zabranjen je govor mržnje, psovanje, vrijeđanje i klevetanje. Takav sadržaj će biti izbrisan čim bude primijećen, a autori mogu biti prijavljeni nadležnim institucijama. Ukoliko smatrate da se u ovom članku krši Kodeks novinara, prijavite [Ombudsmanu](#).

Ako imate neke primjedbe, sugestije ili komentare vezane za novi izgled i funkcionalnosti portala Vijesti, možete pisati na redizajn@vijesti.me.

Ako imate neke primjedbe, sugestije ili komentare vezane za PREMIUM sadržaj možete pisati na premium@vijesti.me.

TAGOVI

SLOBODAN ŠNAJDER

Izdvojeni komentari

KOMENTARA: 3

NAJPOPULARNIJI

NAJNOVIJI